סב: הדר פרק ששי עירובין

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (דף כו:) מפרש דהלכה דרשינן בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן ומ"ד נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל מי עבדי לא מחיון בידייהו ואע"ג דבבל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל (ע) וקי"ל כוותיה לגבי ר"י ואפי' כביעתא בכותחא חשבי ליה אביי ורב יוסף להא דראב"י (א) ורבא נמי מודה לאביי גבי עובדא (ב) דהתם בר ריסתא מי לא משוס דביטלא תורת עירוב מאותו מבוי ואומר ר"י דאותן ישראלים הדריס ימידים בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ולתותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר דאסר עליה (ג):

מהו לאורווי במקום רביה. אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי (ד) יכול לומר כל מה שבדעתו (ה) ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא. מפרש בערוך (ו) דלאו בסתם בילים איירי דאותן אין לריכין היתר (ז) דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כשאוחט את הטרגגולת ומצא בה בילים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דבילה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב (ח) מ"ש מבילת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"ו) (ט) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאוייתא החמירו (י) אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו (יא) ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאמו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אסירי מידי דהוה אבילת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דבילה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייא גבי הא דאמר רב בילה עם יציאתה גנאי דקאמרינן למאי איצטריכא דשרי לאוכלה בחלב בתמיד אמו אסורה והא תניא השוחט את הטרגגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אתי שפיר שפי' דבבילת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו (ט) בכל חד וחד באפי נפשיה שרי (ט):

כגון מגלת תענית. פירש בקונטרס דכתיבא ומנחא אלין יומיא האסורין להתענות וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא (יב) אי שרי לאורווי וכי ההוא דמקלתן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מייניה שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וא"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאתרגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה (יג) אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאתרגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב דתיה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א (יד) אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע (טו) לאתרא דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אע"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא גמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה (יד) והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם (טו) וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם (טו):

אמר מר חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה והא אנן תנן הדר עם העכו"ם בחצר הרי זה אוסר עליו לא קשיא הא דאיתיה הא דליתיה ומאי קסבר אי קסבר דירה בלא בעלים שמה דירה אפי' עכו"ם נמי ניתסר ואי קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה אפילו ישראל נמי לא ניתסר לעולם קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר כי ליתיה גזרו ביה רבנן עכו"ם דכי איתיה גזירה (ה) שמא ילמד ממעשיו כי איתיה אסר כי ליתיה לא אסר וכי ליתיה לא אסר והתנן (ו) המניח את ביתו והלך לו לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי רבי מאיר (ז) התם דאתי ביומיה אמר רב יהודה אמר שמואל (ח) הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף קי"ל (ט) משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב מהו לאורווי במקום רבו א"ל (י) (יא) אפילו ביעתא בכותחא (יב) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא ולא (יג) אורי א"ל ר' יעקב בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורווי באתריה דרביה א"ל הכי א"ר יוסף אפי' ביעתא בכותחא (יד) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא (טו) ולא אורי רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה. דנכרי לא אסר מידי וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל (ט) אוסר על ביתו של עכו"ם אבל עכו"ם אינו אוסר על ביתו של ישראל והתנן כו': **הא דליתיה.** לעכו"ם לא אסר ואם יש שם ישראל אחר אוסר על ביתו של עכו"ם ואפי' ליתא ליישראל:

(ו) ה"ג **נעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר.** משום דיהא דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאתי ביומיה.** שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א (ו) הכי גרסינן **ואם יש שם ישראל אחר.** שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריש דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ ובינחידי לא אסר והתנן כו'. ולי אפשר לומר כן דהא מתניתין הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית אחי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה הט"ו) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחבירו ולי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחבירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא (ז): **הלכה.** דדרשינן לה בפירקא בדרשי: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא ליישאל (ח). ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחיון בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוזכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי.** תלמיד במקום רבו כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חוכפא הוא: **ביעתא.** ביצה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו מיסיודי דחלבא דמלתא פשיטא הוא: **בעי מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנקומו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות. להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום. ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל: מרתא

(ה) ה"ג **לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר.** משום דיהא דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאתי ביומיה.** שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א (ו) הכי גרסינן **ואם יש שם ישראל אחר.** שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריש דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ ובינחידי לא אסר והתנן כו'. ולי אפשר לומר כן דהא מתניתין הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית אחי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה הט"ו) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחבירו ולי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחבירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא (ז): **הלכה.** דדרשינן לה בפירקא בדרשי: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא ליישאל (ח). ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחיון בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוזכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי.** תלמיד במקום רבו כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חוכפא הוא: **ביעתא.** ביצה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו מיסיודי דחלבא דמלתא פשיטא הוא: **בעי מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנקומו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות. להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום. ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל: מרתא

מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וא"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאתרגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה (יג) אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאתרגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א (יד) אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע (טו) לאתרא דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אע"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא גמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה (יד) והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם (טו) וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם (טו):

רב

בפרק בשלשה פרקים פירשוה מאן דאמר הלכה דרשינן לה בפירקא, ומאן דאמר מנהג לא דרשינן כי אתו לקמן מורינן להו, ומאן דאמר נהגו אפילו אורווי נמי לא מורינן להו ואי עבוד לא מהדרינן להו. **אמר ליה ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא בשניה דרב הונא ולא אורי ליה.** בפסחים בפרק ואלו עוברין בפסח גרסי כי כותח הבבלי יש בו קומניתא דאומא, ומילתא ונסיובי. והביצה מותרת לאכלה בחלב שאינה בכלל בשר, ואפילו אם שחט עופות ומצא בתוכן ביצים מותרות לאכלן בחלב, ובלבד שתהא הביצה גמורה. כמו שאמרו השוחט את הטרגגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב. ונמנע רב חסדא בימי רב הונא מלהורות אפי' הביצה בחלב שהיתר גמור הוא לאכלה.

מסורת הש"ס

ה א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין ל טור ש"ע א"ח סימן שעה"ג:
ו ג מיי' פ"ג מ שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף ה:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות ת"ת הלכה ב סמג עשין יג טור ש"ע י"ד סימן רמב ס"ד [וכרב אלפס שבועות פ"ו דף שטו: ובפ"ז שם דף שח.]

מוסף רש"י

אחד נכרי ואחד ישראל אוסר. דדירה בלא בעלים שמה דירה (לקמן פז.). **קב ונקי.** קב מדה קטנה, כלומר במקומות מועטים הוא מצוי במשנה או בברייתא, ונקי בכל מקום שמצוי הלכה כמותו (יבמות מט: וכעי"ז בבורות כג.) **לו:** לא לימד הרבה כשאר תכריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא, שהלכה כמותו לעולם (גיטין סז.).

רבינו חננאל

אוקימנא בזמן דליכא ההוא גוי בחצר, ולא חיישינן דלמא אתי, ואי במקום קרוב הוא דיכול למיתא ביומיה, חיישינן ולא שרי ר' מאיר. ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה. **תנא** (א) אכסנאי לעולם אינו אוסר. אמר **רב** יהודי' אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב. רב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב, ר' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. אמר ליה אביי לרב יוסף כיון דאמר הלכה כר' אליעזר בן יעקב, ויקימא לן משנת ר' אליעזר קב ונקי, כלומר מעט ומנוקה ואין צריך לנפותו ולנקותו. מהו לאורווי קמיה **רביה.** א"ל ביעתא בכותחא בעי מינה דרב חסדא בשני דרב הונא רביה. פי' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בכותח שיש בו ניסיובי דחלבא דלאו כבשר הן, או דלמא כבשר הן ואסיר. ולא פשיט לי, כלומר אסור להורות אפי' כמו זה הדבר שהוא ברור בפני רבו.

(א) כיוצאלמי בפירקין הא' ג' וע"ש לקמן פז. מנא מני דלוסר לאחר ל' יום ע"ש היטב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ב) שם ולא אורי לי אמר ליה וכו': (ג) שם בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ד) שם ולא אורי לי רב חסדא: (ה) רש"י ד"ה אמר מר וכו' דישראל הוא דאורסר על בימתו: (ו) ד"ה ה"ג וז"ה וישראל וד"ה כי ליתיה הכל דיבור אחד: (ז) תוס' הל"ה ורבי יוחנן וכו' ישראל אחר דלאסר עליה תוספות שב"ן ואפי' הרבה בעלי בתים דרים בבית אחד אינם אוסרים זע"ז אא"כ דרים בשני בתים הס"ד וכ"ג ועיין בלאש"י ועיין בתוספו' דף עד בד"ה מנוי שלדו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ר"ח אורי וכו'. אבל תלמיד גמור. עי' בס' בני מיין בלקוטים שבסוף הספר:

מוסף תוספות

א. הא למדת דפשיטא להו לאביי ורב יוסף דהכי הילכתא. או"ז עירובין קסח. ב. שאין שואלין ממנו אלא פסק הלכה בלבד, שלא לעשות מעשה באותה שעה. מיעו"פ. ג. דהא לא חשיבא הוראה. שם. ד. [ז"]לא שייך בהו הוראה. תוס' הרא"ש. ה. [ז"]לא חשבינן ליה כגוף התרנגולת. תוס' ר"פ. ו. אלמא דחשבינן ליה כגוף התרנגולת. שם. ז. [ז"]נזדוו אטו ביצים של אשכול שהם איסור תורה. ריטב"א. ח. דאי נמי הויא כבשר מ"מ היינו בשר עוף בחלב דאינו אלא מדרבנן. תוס' ר"פ. ט. דהוי היתר. תוס' מוהרן נת. ד"ה ושון. י. שלא יתענה ביום האסור להתענות. תוס' הרא"ש. יא. דאפי' תלמיד יורה בפני רבו היכא דאיכא אפרושי מאסורא. תוס' ר"פ. יב. והשואל סבור שהוא אסור להתענות והוא מורה לו שמותר. תוס' הרא"ש. יג. ומשמע דלא הוה קשיא ליה אלא ממה שמת בהוראה שלא בפני רבו. תוס' ר"פ. יד. שהורו בתוך מחנה ישראל שהיה ג' פרסאות. תוס' הרא"ש. טו. או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בששים. שם. טז. ואין ראוי לתלמיד ליטול שררה בפני רבו אלא א"כ נטל רשות ממנו. שם.

רב ניסים גאון

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. ורב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב. ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. ובמס' תעניות

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חרסא. סס העיר: **דארגז.** סס המים שבגאה והוה אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים: **סר סכינא.** בדק סכין לטבח ולא אמרו (ד) להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם ומגלא רבינא עוטל לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה והיא מנכבל: **דהא** (ה) **רב המנונא אורי בחרתא דארגז.** הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה בבבל ואמי לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: **תלמיד חכר.** חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר: **לנפשיה.** בודק סכין לשמוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראות לרבו: **למחוזא.** אתריה דרבא: **אלא מיזבן זבינא.** כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אלא זבין לה מיבך הלכך לאו לנפשאי אלא כשאר טבחא הוית לי: **עגלא פילחא.** גדל שלש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (ב"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ואמרינן נמי (שם דף סט.) מותר שלש בשכרן אלמא אורחיה עד שלש. ל"א שלשי לבטן (ו) וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דהתם מאי שלישי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולם: **לא ליחוש לסכנא.** ורב אחא בר יעקב ובתמיהה קאמר: **דאתחילו בכבודו.** מאחר שנאמר לו דליחוש לסכנא ואתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר: **ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג.** הרבה מאד היה זקן וחכם: **ולאפרושי מאיסורא.** רלה תלמיד אדם רולה לעבור עבירה ורבו סס ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור: **בגיגתא.** בדקל. ואין משתמשין באילן משום שבות: **אמר ליה.** רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידא קמן דשתא מי הויא אפקירותא מוכפא או לא: **אין חכמה וגו'.** אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם: **בפניו אסור.** להורות וחייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל: **בפניו הוה.** והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלא פרסאות ומיהו כי אורי קמייה אורי: **והא רחוק ממנו קאמר.** ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוא מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן: **לפניו אמרינן.** כנסתי דברי מלהורות במקום שאתה חוטא עליהן: **לדק.** דברי תורה: **עירא היאירי.** רבו הוה דכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: **מורידין אותו מגדולתו.** לעיל קאי אדעירי במורה הלכה בפני רבו: **אם אחי אתה לוה.** דחלק כבוד למשה דכתיב אשר לוה ה' את משה [במדבר לא] והורה הלכות גיעול אך את הזהב: **איענש.** לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי: **דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו.** שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר: **ולא אשכחן.** לאחר מיתת משה דליעטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום: **מוסיב.** משיב דבר תורה הלכה: **נשאול.** למיתה: **אלא.** דאוייס הס לכך דהוי ליה כמורה הלכה: וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא רבינא [6] **סר סכינא בבבל א"ל רב אשי** [1]**מאי טעמא עבד מר הכי א"ל והא רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא אמר ליה לאו אורי אתמר אמר ליה אתמר אורי ואתמר לא אורי בשני דרב הונא רביה הוא דלא אורי ואורי בשני דרב חסדא** [2]**דתלמיד חבר דיליה הוה ואנא נמי תלמיד חבר דמר אנא אמר רבא** [3]**צורבא מרבנן חזי לנפשיה רבינא איקלע למחוזא אייתי אושפיזכניה סכינא וקא מחוי ליה אמר ליה זיל אמטייה לרבא אמר ליה לא סבר** (ז) **מר הא דאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה אמר ליה אנא מיזבן זבינא (סימן זיל"א** (ח) **להני"א מחלי"ף איק"א ויעק"ב) רבי אלעזר מהגרוניא ורב** [4]**אבא בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתריה דרב אחא בר יעקב בעי רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא אייתי סכינא וקא מחוי להו אמר להו רב אחא בר תחליפא לא ליחוש ליה לסבא אמר להו ר"א מהגרוניא הכי אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה חזי ואיעניש רבי אלעזר מהגרוניא והאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה שאני התם** [5]**דאתחילו בכבודו ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב** [7]**דמופלג אמר רבא** [8]**ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי**

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולמת שעה היתה כדלשכחת בקטרת של נשיאים כדלמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) **דלי** על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה נשם והא לא היה יולד אלא על מזבח הפנימי נשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעורכה שניה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו [6] ול"ע: **כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'.** הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבניימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב (ו) על שאול ועל בית הדמים [2] הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיל

חרסא. סס העיר: **דארגז.** סס המים שבגאה והוה אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים: **סר סכינא.** בדק סכין לטבח ולא אמרו (ד) להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם ומגלא רבינא עוטל לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה והיא מנכבל: **דהא** (ה) **רב המנונא אורי בחרתא דארגז.** הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה בבבל ואמי לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: **תלמיד חכר.** חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר: **לנפשיה.** בודק סכין לשמוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראות לרבו: **למחוזא.** אתריה דרבא: **אלא מיזבן זבינא.** כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אלא זבין לה מיבך הלכך לאו לנפשאי אלא כשאר טבחא הוית לי: **עגלא פילחא.** גדל שלש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (ב"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ואמרינן נמי (שם דף סט.) מותר שלש בשכרן אלמא אורחיה עד שלש. ל"א שלשי לבטן (ו) וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דהתם מאי שלישי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולם: **לא ליחוש לסכנא.** ורב אחא בר יעקב ובתמיהה קאמר: **דאתחילו בכבודו.** מאחר שנאמר לו דליחוש לסכנא ואתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר: **ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג.** הרבה מאד היה זקן וחכם: **ולאפרושי מאיסורא.** רלה תלמיד אדם רולה לעבור עבירה ורבו סס ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור: **בגיגתא.** בדקל. ואין משתמשין באילן משום שבות: **אמר ליה.** רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידא קמן דשתא מי הויא אפקירותא מוכפא או לא: **אין חכמה וגו'.** אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם: **בפניו אסור.** להורות וחייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל: **בפניו הוה.** והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלא פרסאות ומיהו כי אורי קמייה אורי: **והא רחוק ממנו קאמר.** ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוא מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן: **לפניו אמרינן.** כנסתי דברי מלהורות במקום שאתה חוטא עליהן: **לדק.** דברי תורה: **עירא היאירי.** רבו הוה דכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: **מורידין אותו מגדולתו.** לעיל קאי אדעירי במורה הלכה בפני רבו: **אם אחי אתה לוה.** דחלק כבוד למשה דכתיב אשר לוה ה' את משה [במדבר לא] והורה הלכות גיעול אך את הזהב: **איענש.** לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי: **דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו.** שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר: **ולא אשכחן.** לאחר מיתת משה דליעטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום: **מוסיב.** משיב דבר תורה הלכה: **נשאול.** למיתה: **אלא.** דאוייס הס לכך דהוי ליה כמורה הלכה: וכתיב

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולמת שעה היתה כדלשכחת בקטרת של נשיאים כדלמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) **דלי** על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה נשם והא לא היה יולד אלא על מזבח הפנימי נשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעורכה שניה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו [6] ול"ע: **כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'.** הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבניימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב (ו) על שאול ועל בית הדמים [2] הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיל

רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה להההוא גברא דקא [9]**אסר ליה לחמריה בצינתא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח ביה א"ל ליהוי האי גברא בשמתא א"ל כי האי גוונא מי מתחזא כאפקרותא אמר ליה** [1]**אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'** [7]**כל מקום שיש בו חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמר רבא** [1]**בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה ושלא בפניו לא והא תניא** [8]**ר"א** [9] **אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש** [2]**ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו** [10]**אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו תמיה אני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו אמרה לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני** [11]**כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו שלש פרסאות בפניו הוה והא רחוק ממנו שלש פרסאות קאמר וליטעמיך** [6]**שמו ושם אביו למה אלא שלא תאמר משל היה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש שנאמר** [3]**ויען אליהוא בן ברכאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים וגו' על כן זחלתי** (ד) **וכתיב** [4]**עם חמת זוחלי עפר זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאמר** [5]**בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך רב המנונא רמי כתיב בלבי צפנתי אמרתך וכתיב** [6]**בשרתי צדק בקהל רב לא קשיא כאן בזמן שעירא היאירי קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים אמר רבי אבא בר** (ט) **זבדא** [7]**כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר** [8]**עירא היאירי היה כהן לדוד** (ט) **לדוד הוא דהוה כהן לבו"ע לא אלא שהיה משגר לו מתנותיו וכתיב בתריה** [9]**ויהי רעב בימי דוד ר'** (י) **אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר** [10]**ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אע"ג דאמר להו לאחי אבא צוה ואותי לא צוה אפ"ה איענש דכתיב** [11]**ולפני אלעזר הכהן יעמד** [9]**ולא אשכחן דאיצטריך ליה יהושע א"ר לוי כל דמותיב מלה קמיה רביה אזיל לשאול בלא ולד שנאמר** [11]**ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם** וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז. תרי רב המנונא הוו חד שהיה תלמידו של רב חסדא כדמשמע הכא ובפרק קמא דקדושין (דף כה.) גבי סבי דזוגיא דאמר ליה רב חסדא לרב המנונא זיל לגנייתא ועוד היה אחר שהיה תלמידו של רב כדלעיל בפרק כילד מעברין (דף נד.) דאמר ליה רב לרב המנונא כרי מדאית לך אוטיב לך:

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולמת שעה היתה כדלשכחת בקטרת של נשיאים כדלמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) **דלי** על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה נשם והא לא היה יולד אלא על מזבח הפנימי נשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעורכה שניה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו [6] ול"ע: **כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'.** הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבניימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב (ו) על שאול ועל בית הדמים [2] הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיל

מסורת הש"ס

[6] [פי' כמו סער עי' ערוך ערך סר כז], [5] [תוס'], [7] [גיר' הערוך ע' לי' קטר פי' היה קושר תמורו בדקל], [8] [בכרכות יט:] שבועות ג: סנהדרין כב., [9] [יומא נג.], [1] יומא כא:, [2] ברכות לח:, [3] [ב"ב טו.], [4] [גי' ע"ש והכרא"ש ס"ב אבא בר תחליפא כל המשגר וכו'], [5] [ל"ל אלעזר], [6] [חולין ל:], [7] ל"ל וסא,

תורה אור השלם

1. אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ׃
מִשְׁלֵי כא ל

2. וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ׃
וַיִּקְרָא א ז

3. וַיַּעַן אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי וַיֹּאמַר צָעִיר אָנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָחַלְתִּי וָאִירָא מֵחַוֹּת דַּעִי אֶתְכֶם׃
אִיּוֹב לב ו

4. מְזִי רָעָב וּלְחֻמֵי רָשָׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֵׁן בְּהֵמוֹת אֲשַׁלֵּחַ בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃
דְּבָרִים לב כד

5. בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ׃
תְּהִלִּים קיט יא

6. בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא יְיָ אַתָּה יָדָעְתָּ׃
תְּהִלִּים מ י

7. וְגַם עִיָּרָא הֲיָאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד׃
שְׁמוּאֵל ב כ כו

8. וְיַדִּי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים׃
שְׁמוּאֵל ב כא א

9. וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה׃
במדבר לא כא

10. וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה׃
במדבר כז כא

11. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשֻׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃
במדבר יא כח

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא סגר לה מר: (ב) שם סימן זיל"א מהגריא: (ג) שם והא תניא ראב"י אומר לא ממו בני אהרן אלא על שהורו הלכה: (ד) שם על כן זחלתי ואירא וכתיב התם עם חמת זוחלי: (ה) שם כהן לדוד וכי לדוד הוא דהוה כהן לכולי עלמא לא הוה כהן אלא שהיה: (ו) רש"י ד"ה עגלא תילתא וכו' ל"א שלשי לבטן. נ"ב עיין בשבת דף יח: (ז) תוס' ד"ה מבית וכו' דכתיב אל שאול ואל בית:

מוסף תוספות

א. דאמר שבפנים מתו, ואם כן הלכו להקטיר בפנים, ופליגא אהך דהכא, כי אש של שמים לא היה שם. תוס' יומא נג. ב. [ר]משמע בימות [נח:] שבא הרעב עבור שאול על שהמית את הגבעונים. תוס' ר"פ.

עין משפט נר מצוה

ח א טור יו"ד סי' רמב: ט ב ג ד טוש"ע שם סעיף ד בהג"ה:
י ה מיי' פ"ה מהל' מ"ת ה"ג וטוש"ע שם סעי' יח:
יא ו מיי' שם הלכה ג וטוש"ע שם ס"ד:
יב ז מיי' פ"ב מהלכות ממרין הלכה ח סמג עשין קכא:
יג ח טו"ע י"ד סימן רמ סעיף ט:

גליון הש"ס

גמ' ורבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה. עיין בכורות דף לא ע"א תוס' ד"ה דסא. ובכ"מ סוף פ"ב דנגעים: שם ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע. עי' סנהדרין דף נו. תוס' ד"ה מה תחלתה:

מוסף רש"י

מצוה להביא מן ההדיוט. ואע"פ שהורו כראוי, נענשו אלא נטלו לשון (יומא נג.).

רב ניסים גאון

רבינא סר סכינא בבבל. בדק הסכין שלשחיטה שמא יהיה בה פגם ותרגום פוקד מסער. וכן דרכו שלשון חכמים שמחסרין את העי"ן והחי"ת. ואמרו סר סכינא, כלומר סער סכינא, ואומרין שותא כלומר שעוותא, (ושותא) [ושודא] במקם שחדא. וכאלה רבות. ובפרק הכל שוחטין אמרו אמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם. פשיטא דכי נקבה טרפה בעיא בדיקה. בדיקת חכם קאמרינן כולי'. ואמרינן האי טבחא דלא סר סכינא משמתינן ליה. והתם במסכתא דיומם טוב בפרק [אין צדין] אמרו איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב, רב מרי בריה דרב ביסנא שארי ורבנן אסרי, אמר רב יוסף תש"ח רואה לעצמו ומשאילה לאחרים.

רבינו חננאל

רבינא סאר סכינא, פי' בדק הסכין לטבח בבבל. כדגרסינן האי טבחא דלא סאיר סכיניה קמי חכם כו', והוא מלשון פוקד תרג' מסער. א"ל רב אשי אמאי עבדת הכי, כלומר אנא רבך. א"ל רבינא הא רב חסדא אורי בכפריה בשני דרב הונא, ורב המנונא אורי בארגז, פי' שם מקום, בשני דרב חסדא. א"ל רב אשי לא הורה איתמר, [א"ל איתמר אורי ואיתמר לא אורי], איתמר דאורי רב המנונא בשני דרב חסדא, מאי טעמא תלמיד חבר הוא גבי רב חסדא, אנא נמי גבי מר תלמיד חבר אנא. פי' מופלג, גדול בחכמה מופלג משאר חכמים. אמר רבא תלמיד חכם שורצה לשחוט בביתו מה שיאכל, רואה

הסכין ובודקו, אבל לבודקו לטבח שישחט ויקנה ממנו לא. אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפילו בפני רבו שפיר דמי. כי הא דרבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי, חזא להההוא גברא דהוה קא אסר חמרא בצינתא. פי' בדקל כדתנן ציני הר הברזל כשירות והן אילני תמרים. היה קושר בו החמור בשבת. א"ל רבינא ליהוי ההוא גברא בשמתא, א"ל רבינא לרב אשי כי האי גוונא מתחזי כאפקירותא אי לא. א"ל לא, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה', כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. אמר רב בפניו אסור וחייב מיתה ואינו חייב מיתה. ולא מתו שני בני אהרן אלא מפני שהורו הלכה בפני משה רבן. ותלמיד היה לו לר' אליעזר ויהודה בן גודיא היה שמו שהורה הלכה בפני רבו ולא הוציא שבתו. וא"ר אליעזר כל תלמיד המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, וראוי להכישו נחש כו'. ונקרא חוטא, שנאמר בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך. כל המשגר את מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם, שנא' וגם עירא היאירי היה כהן לדוד. ר' אלעזר אומר המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו. שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת כו'. כל דמותיב מלה באנפי רביה אזל לשאול בלא ולד, שנאמר ויען יהושע בן נון משרת משה וכו', כלאם הטיל עליהן צורכי צבור והן כלין מאליהן.

מיד (ט) וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק. גרסינן (א) וגרסינן נמי מלמד שהלך בעומקה של הלכה כו' ובמלחמת עי כתיב בפרשה אחרונה ואין אבל אתם כתיב בתוך העם (ב) והא דקאמר מיד ולו נלאתה הוה אלא כשהופיה הלך בעומקה של הלכה (ג) אבל בתחר מעשה דמלאך טובא הוה:

כל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה. תימה לר"י דגבי עובדא של אוריה אחתי היה ארון שלא במקומו דכתיב (ד) (הנה) הארון וישראל [ויהודה] (מוגים) [יושבים] בסוכות ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים ואני [וגו'] (אשכב) [ולשכב] עם אשתי דמשמע שהיו אחרים מותרים בתשה"מ אלא שאוריה אחתי היה ממחיר על עצמו לפי שהיו ישראל בצרה והא קאמר ליה דוד (לך) רד לביתך ועוד קאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף קו.) גבי דוד שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעצלה ממנו הלכה זו כו' משמע בלילה היה מותר (ה) ואומר ר"י דשני ארונות היו אחד שבו שברי הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות (ו) כדמנית בספרי וארון ברית ה' נוסע לפניהם יומם זה שיולא עמהם (ז) במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעצותו לפיי דכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות דכתיב ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של זהב שעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות דכתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה דכתיב בויקהל ובההוא אייני הכא שהיו נאסרין בתשמיש המטה כשלא היה במקומו ואותו לא היו רגילין (ח) להולין במלחמה דכתיב בשילה (ט) מי יגילנו מיד האלהים האדירים האלה כי לא היתה זואת מתמול שלשום שלא היו רגילין להולין ואז כשהוליכוהו לקו וגלה כדמפרש רש"י התם ומה שהיה עמהן במלחמת יהושע ע"פ הדיבור היה עושה הכל והא דדרשינן בפ"ק דב"ב (דף יד.) אין בארון רק כו' מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון היינו ארון שעשה בצלאל כדמשמע התם זה היה בבית עולמים דבשלמה כתיב האי קרא ואפילו למאן דדרים מאשר שברת ושמתם בארון היינו בבנין הבית שהיתה מונחת עדי עד ובירושלמי איכא פלוגתא בפרק משוח מלחמה דיש מי שאומרים ארון אחד היה (י) [וקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר ששני ארונות היו הארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון ביון היה רבנן שאומרים ארון אחד היה] אלא שהיה בקירוי עד שלא נבנה בית המקדש פירוש דבסוכות דקאמרינן לא שהיה עמהם במלחמה אלא כלומר שהיה בקירוי של חול שאינו בית המקדש אע"פ שבכך לא היה נאסרין בתשמיש המטה וגם אוריה עצמו היה בא שבע אם כן לא היה מחמיר על עצמו לפרוש מן האשה כשבאו שאינו במקדש מ"מ כיון דאיכא תרתי לריעותא דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם ארון אינו במקדש היה רוצה להחמיר על עצמו ואי הוה גרים בירושלמי שהיה אלא בקירוי פירוש אלא בתוך הירעה ניחא טפי לישנא דקירוי לא משמע שיהא חול: **לחמן** בר ריסתק. ר"מ גרים המן: **בטילן** רשותייכו לגבי חד מינייכו. פירש בקונטרס אע"ג דאינהו אסירי להוליא מחלרותיהן למבוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני להו מיהו לטולטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותם אלמלי דאי לאו הכי הוו אסירי לטולטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר"א אומר אם לא הביא (דף קנ:) דמבוי אלא נשתתפו בו (יא) עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים מותר לטולטל בכולו דכשעירבו חצירות עם הבתים שכיחי מאני דבתים בחצר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחצר למבוי לפיכך אסור לטולטל במבוי אלא בד' אמות אבל בשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ליכא למיגזר דאי משום דלמא אתי לטולטולי כלים ששבתו בחצר למבוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף נא.) הלכה כר"ש דאמר חצר וקרפף ומבוי רשות אחת הן והוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס (ט) וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות עם הבתים ורשות המבוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מערבין א"כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוליא להן מן הבתים וטוב היה להם שיהו מותרין בחצירות ואיסרו כולם במבוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמבוי בשביל האחד שהיה מותר וכיון שהיו מערבין בחצירות א"כ לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאהני ביטול זה לטולטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עירבו בין לא עירבו ולא קי"ל כהרא דרב דשבת וא"כ מתחילה נמי היה מותר לטולטל בכולו (יב) ומיהו לגבי בית היחיד ודאי מהני ביטול (יג) ואפי' לשתף בתי האחרים מהני לענין שהיחיד שבטלו רשותן אלמלי יכול להוליא כלי בתיהן למבוי שהעירוב עושה אותן כבית אחד וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוליא מכל הבתים והחצירות למבוי שנעשין הכל אחד על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום נכרי לא חשיב ע"י עירוב (יד) שאם כן לא היה צריך לעולם לשכור (טו) ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משתרי לא היה צריך לשכור עוד כי ודאי יצטרכו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד אבל השאר אסורין שאם יוציאו הרי הן מחזיקין ברשותן שיש להם במבוי קודם הביטול ובטל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום נכרי ואם תאמר (טז) כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשבטלו המבוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שיש דרים בבית אחד ובטלו בני החצר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוליא מן הבית לחצר וחזיכו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו (יב) זה אינו קשיא כלום כי אם נראה נוכל לומר אין כאן נמי מיהו לא לריכין למימר הכי כי אפי' אם נאמר שאינה זה אסור וזה מותר אלא לשניהם מועיל הביטול בשוה אע"פ שלא ביטלו אלא לאחד יש ליתן טעם גדול בדבר כי שניהם בבית אחד כאיש אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום נכרי אבל ע"י עירוב אין נעשין יחיד במקום נכרי וה"ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שבטלו (יז) יועיל לו לחבירו שלא יהשבו כאיש אחד ודאי אפשר לומר כאן להמיר לכולן

מכח

וכתיב [1] נון בנו יהושע בנו ופליגא דר' אבא בר פפא דאמר ר' אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר [2] ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא וגו' וכתיב ויאמר (לו) כי אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' (כ) אמר לו (כא) אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם (כב) תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד [3] וילך (כג) יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן אסורין בתשמיש המטה (כד) א"ר שמואל בר (כה) איניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין דאמר ליה עתה באתי אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר [4] נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר (כו) רב יוסף אפי' באשתו נדה רבא אמר אם אשתו נדה היא תבא עליו ברכה ולא היא דעד האידנא מאן נטריה ההוא מבואה דהוה דייר בה לחמן בר ריסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך אלא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילו רשותייכו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי ויחיד במקום נכרי לא אסר אמרו ליה מידי הוא טעמא אלא דלא שכיח דדיירי והכא הא קדיירי אמר להו כל בטולי רשותייהו גבי חד מילתא דלא שכיחא היא (כז) ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן אזל רב הונא בריה דרב יהושע אמרה לשמעתא קמיה דרבא אמר ליה אם

וכתיב גון בנו יהושע בנו. ובתר יהושע לא כתיב בן: **לא נענש יהושע.** להיות עריני אלא שביטל כו': **ויהי בהיות יהושע וגו'.** מדכתיב [יהושע ה] וחרבו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא. ועתה באתי דקאמר ליה הכי קא"ל על עבירה של עכשיו באתי ומדאלתריך למימר על של עכשיו מכלל דאכתי הוה אחריתי ומאי היא הכי קאמר ליה אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים בעבר ביטלתם התמיד ועכשיו שאשיבה אתם מבטלים תלמוד תורה לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קלא אחרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה וילך» יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה: **וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן כו'.** ואותו לילה שהוכיחם המלאך היו מבטלין ת"ת בשביל שהיו אורבין על העיר ולא החזירו בעבר את הארון למקומו בגלגל והוא הלילה שביטלו מפריה ורביה: **בקילעא.** בחדר: **נשי עמי תגרשון.** שבושין הן ממנו: **לחמן בר ריסתק.** כך שמו: **בטילו רשותייכו.** דמבוי לגבי חד מיינייכו ואף על גב דאיכהו אסורים להוליא מחלרותיהם למבוי כדתנן» נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני להו לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותן אלמלי דאי לאו הכי היה מיהא לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותן אלמלי דאי לאו הכי הוו אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר"א אומר אם לא הביא (דף קנ:) דמבוי אלא נשתתפו בו (ד) תוס' ד"ה כל זמן וכו' לפיהם יומם זהו שיולא עמהם למלחמה והוא ארון עץ: (ה) בא"ד ואותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו' כדמפרש התם כל"ל ותיכף רש"י נמתק: (ו) ד"ה בטילו וכו' במבוי אלא שנתפתפו בו עירבו חצירות: (ז) בא"ד שכמו שיועיל הבטול לאותו שבטלו לו יועיל לחבירו אלא כאיש אחד ה':

תורה אור השלם

1. נון בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ:
דברי הימים א ז כז
2. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ:
יהושע ה יג-יד
3. וַיְשִׁימוּ הָעָם אֵת כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצָּפוֹן לָעִיר וְאֵת עֲקֵבוֹ מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֲמָק: וַיְהִי כְּרֹאוֹת מֶלֶךְ־הָעַי וַיְמַהֲרוּ וַיַּשְׁכִּימוּ וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי־הָעִיר לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמּוֹעֵד לִפְנֵי הָעֲרָבָה וְהוּא לֹא יָדַע כִּי־אֹרֵב לוֹ מֵאַחֲרֵי הָעִיר:
יהושע ח יג-יד
4. נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרֵשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֹתֶיהָ מֵעַל עֹלְלֹתֶיהָ תִּקְּחוּ הֲדָרִי לְעוֹלָם: מיכה ב ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' תלמוד תורה א"ל על אחת מהן בתת א"ל עתה באתי (מיד וילך וכו' של הלכה) תא"מ וי"כ ס"ל מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם וכתיב בתוך העמק מלמד שלן בעומקה של הלכה: (ב) שם ואמר רב יוסף לא נצרכה אלא אפי' בשאתו: (ג) רש"י ד"ה בטילו כו' לאו הכי הוו אסירי: (ד) תוס' ד"ה כל זמן וכו' לפיהם יומם זהו שיולא עמהם למלחמה והוא ארון עץ: (ה) בא"ד ואותו לא היו רגילין להוליכו למלחמה כו' כדמפרש התם כל"ל ותיכף רש"י נמתק: (ו) ד"ה בטילו וכו' במבוי אלא שנתפתפו בו עירבו חצירות: (ז) בא"ד שכמו שיועיל הבטול לאותו שבטלו לו יועיל לחבירו אלא כאיש אחד ה':

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בטילו. וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות. לא יתעני למאי הוצרכו לחצירות זו ומכל מ"מ הקשו בחוקה דממ"ש אם לא עירבו בחוקה ביטול היה מותר כלים ששבתו במבוי ועירבו גם ביטול לא מהני ולע"ג:

מסורת הש"ם

(ט) נ"ל נא], (י) נגי' ע"י אמר לה[ן], (יא) סנהדרין מד: מגילה ג., (יב) [מגילה שם: ע"ש סנהדרין שם:], (יג) [גי' ע"י אוא], (יד) [ביצה ב: יומא לא. כתובות נו: קדושין כח: גיטין ה. מד. מיר נה. ב"מ מו: מז. בכורי' ג. נדה לד.], (טו) בע"י: וילן, (טז) [לקמן סט:], (יז) [עי' תוספות מגילה ג. ד"ה וילן וכו' ע"ש], (יח) [שמואל ב יא], (יט) [ש"מ לד], (כ) רש"ל,

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה י סמג עשין דרכון ג טוש"ע ח"מ סי' שפב סעיף ב:

מוסף רש"י

אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים. בתשובה שהשיבו עתה באתי אנו למדין מתלת דברי המלאך, מאשימן בשני דברים, אמש לומר כשהעריב היום היה לכם להקריב תמיד הערב ובטלתם אותו ובשהיאתם במארב העיר חנם, שאין זמן מלחמה בלילה משמחתך (מגילה ג.) עתה באתי לרשיון, מתקאמר ליה עתה באתי מכלל דמילתא אחריתא אמר ליה דמהדר ליה עתה באתי. אמש, היום כשהעריב, בין הערבים קרי ליה נמי אמש, שאין זה אלא לשון ערבית (סנהדרין נד:). ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה. וכיון דביום לא אתם יכולין לעסוק בתורה ממחמת עסקי מלחמות, צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם המתנה ולא במצור (שם) שהרי אינכם נלחמים בלילה (מגילה ג.). עתה באתי. על שם עכשיו באתי ליפקיע (סנהדרין שם) על של עכשיו (מגילה שם). מיד וילך יהושע וגו'. לא באותו הלילה כתיב אלא בלילה אלו אלו על העיר, והכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במצור עסק בתורה (שם) לו: מיד מזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה (סנהדרין שם).

מוסף תוספות

א. ול"ג וילן. תוס' ר"פ. ב. [לכן] גרסינן וילך דבההוא קרא כתיב בתוך העמק. שם. ג. לפי שא"ל המלאך על ביטול תורה של יריחו נזדרז ועסק בתורה במלחמת העי. ריטב"ם מגילה ג. ד. שלא תפסוהו חכמים בכך אלא מפני שהפך מטתו של לילה לימם. ריטב"ם. ה. ואז לא היו אסורין בתשמיש המטה. רשב"ם. ו. כי כשנבנה בית עולמים נגנז ארון שעשה משה והיו לוחות ושברי לוחות מונחות בארון שעשה בצלאל. ריטב"ם. ז. וא"כ הדרא קושיא לדוכתה מאי אהני ביטולייהו לגבי דידהו דשאר בני החצר, דמ"מ הם אסורים להוציא בחצרותיהם למבוי כדפרישית, ולגבי שלטול כלים ששבתו במבוי לא מהני מידי, דבלאו הביטול נמי הם יכולין לטלטל כלים ששבתו במבוי בכולו. תוס' ר"פ. ח. שמותר להוציא מביתו למבוי. תוס' הרא"ש. ט. [אף ד]ערוב משוי ליה כחד. תוס' ר"פ. י. [ו]מה הועילו חכמים בתקנתן להצריך שכירות מן הגרי. שם. יא. אכתי לישתרו כולהו המבטלים להוציא מחצרותיהם למבוי. שם. יב. וא"כ ליהני הבטול לכולם ולישתרו לכולהו. שם.

רבינו חננאל

וכתיב נון בנו יהושע בנו. ופליגא דר' אבא, דאמר לא נענש יהושע אלא על שביטל ישראל מפריה, שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וג' כו'. מפני שנתעצל ולא הקים המשכן בו ביום, וגמירי כל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן, ישראל אסורין בתשמיש המטה. גדול תלמוד תורה מהקרבת תמידין כו'. כל הלן בקעילה שאיש ואשתו שרויין בה, עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה. ואפילו אשתו נידה הדהוה מבואה דהוה דייר בה המן בר (רפתק) [רסתק] ולא בעו לאוגורי להן רשותא, [ד]ליבטליה כולהו בני מבואה רשותייהו גבי חד, דליהוי ישראל אחד בהדי גוי דלא אסר. ואמר בטלי רבים רשותייהו גבי חד מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ודתאה רבא ואמר

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דמערבי. ביניהן אף על גב דלא מהני: **דמכרזינן.** הוו יודעין שאין עירובנו מועיל כלום ואין אנו מוציאין מחנותינו למבוי ומה שאנו מטלטלין בתוכו בשביל שרבים ״ היא: **אכרזתא לדרדקי.** וכי הכרזה זו מועיל לדורות הבאין שילאו אותן מטלטלין כאן ולא שמעו בהכרזה: **ליקריב לגביה.** ישמדל עם הנכרי עד שיבא אוהבו וישאיל לו הנכרי מקום בחצירו לאתנותי ביה מידי דכיון דהשתא דייר ישראל בחצר הנכרי הוה ליה אי אתי ישראל כשכירו ולקיטו של נכרי: **ואמר רב יהודה אפילו שכירו ולקיטו.** של נכרי אם ישראל הוא נותן עירובו עם בני מבוי ודיו. שכיר לעבודת כל השנה ולקיטו לימות הקציר והאסיף: **היו שם.** בבית הנכרי: **חמשה שכירים ולקיטין.** דרין בחדרים ובעליות שאילו היתה רשות שלהן היו צריכין לתת כולן בעירוב כדתנן במתניתין [1] (ג) ומודין בזמן שמקצתן שרויין בחדרים כו׳ והשתא דרשותא [2] דנכרי (ג) מהו לתת כולן בעירוב אם שכח האחד ולא נתן אוסר על בני מבוי מי אמרינן כי היכי דשויתו ליה לשכיר ולקיטו כבעלים להקל ולהתיר עירובו במבוי זה הוו נמי בעלים להחמיר או דלמא לקולא שויתו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירובין להקל והני דירה ודאי לאו דידהו היא: **מאי טעמא אמר מר הכי.** זו נאה וזו אינה נאה (ד): **הונה.** כבודה של תורה וסופה להשתכח ממנו: **רועה זונות.** נוטריקון זו נאה ואינה ואעסוק בה כדי שתתקיים בידי: **הדרי בי.** לא אוסיף עוד: **המחזיק בנכסי הגר.** מידי דתמיהה היא ותוהי בה אינשי לפי שבאו לו בלא יגיעה לפיכך אין מתקיימין אם לא על ידי מלוה: **יקח בכן ס״ת.** במקצתם ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו:

בעל

שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר יכול לדבר לפני המלך פתח תורה אמר רב ששת אפילו מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו

בעל

מכח שהביטול יועיל לכולן כשנים הדרים בבית אחד שא״כ אין כאן ביטול כלל שכמו שמתחילה היתה רשות לכולן ה״נ תהא עתה לכולן והרי הם כבתחילה מרובין במקום נכרים [3] ועוד דבהדיא אמר [4] דלריך לבטול לכל אחד מאותן שעירבו למאן דאית ליה לעיל בעין רעה מבטול ואידך נמי מודה שאם פירש בהדיא שאינו מבטל רק לאחד שלא ביטל לאחרים אע״פ שעירבו עם זה שביטל לו וא״ת כיון שעל ידי עירוב שהניחו כל החצירות יחד היה מתיר לכולן הא דפריך רבא א״כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי ומאני דמערבי מעיקרא נמי דווקא ע״י עירוב היה מתיר כדי לעשות תקנה לכולן שהיחיד היה מוציא כלי בתיהן למבוי כדפרישית וי״ל דרבא סבר שבא להתיר כלים ששכחו בבית היחיד בלא עירוב החצירות ולא היה יודע שפתוחות זו לזו ולפי מה שהיה סבור שלא היו פתוחות זו לזו מה שהיה מקשה ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי בשיתוף מיירי דקרי ליה עירוב:

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי. אומר ר״י שבא מעשה לפני רש״י בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להם ע״י שביטלו רשותם לאחד [5] ואומר ר״י דאם יועיל ביטול מבית לבית א״כ יהו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שביטלו להם שאע״פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר התם הוא שיש להם חלק בחצר וגרמה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי׳ למ״ד לעיל בפ״ב (דף סו.) רשות ביתו ביטל אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחד אישתרו כולהו דאין דומה כלל כחוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו [6] ולא דמי למוציא מביתו לחצר שיש לו בחצר חלק וכיון דמישתרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא״כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמישתרו כולהו בביטול ומיהו אור״י דאם יש בחדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא החדרים שיהא עכשיו אסור להוציא מן החדר לבית כמו מבית לחצר ואין שייך כאן ביטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מן הביטול [7] ודווקא לרבי יוחנן דאמר לקמן יש ביטול רשות מחצר לחצר אבל לשמואל דאמר לקמן (דף סו:) אין ביטול רשות מחצר לחצר ה״א מבית לבית דהא תשמישתיה לחוד [8] ומיהו כר״י קי״ל ורגרה דאין ראיה מכאן לחלוק על הוראת רש״י דשפיר דמי דחוזר בו מביטולו [9] וכיון שמפסיד בדבר לא ביטלת תורת עירוב ור״ת היה מדקדק מהא דאפליגו ר״י ושמואל לענין ביטול רשות מחצר לחצר ולענין ביטול רשות בחורבה משמע דמבית לבית אסור לכ״ע מדלא איירו ביה וכדפרישית שאם התרת תתיר לכולן וכיון דשרית לכולהו יבא לטלטל בלא ביטול ועוד הביא ראיה מההוא יוקא דלקמן (דף סז:) דאשתפיך חמימיה שהתיר לומר לנכרי למייתי ליה חמין מגו ביתיה (דרבא) [ל״ל דרבה] אע״ג דלא עירבו מדלא מצאו תקנה בענין אחר ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו להוא ביתא דהוה ביה תינוק דמסתמא כר״י סבירא להו דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר כדאמר רבא בההוא שמעתא אלא דאנא כר״י סבירא לי אלא ולאי אפי׳ ר״י מודה דאין ביטול רשות מבית לבית ואומר ר״י דאין משם ראיה דעל כרחך הוו התם חצירות ומבוי כדאמרינן התם והא לא עירבנו והא לא שיתפנו והיו יכולין להביא חמין ע״י ביטול דרך חצירות ומבוי לבית שהיה בו קטן ומה שלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם:

שתה רביעית יין אל יורה. יש ספרים שכתוב בהן אל יתפלל ולא יתכן כלל דא״כ מאי קאמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא [כל] כמה דלא שתינא רביעתא לא אילא דעתאי מה ענין אילותא אצל תפלה [10] אלא אל יורה גרסינן ברוב ספרים וכן אמר ר״ח וא״ת ומאי קאמר ר״נ לא מעליא הא שמעתא הא פלוגתא דתנאי היא בברייתא בפרק אמרו לו (דף יג:) כדדרשי התם ולהבדיל ולהורות ואיין ושכר אל תשת קאי דמוקמינן ליה התם ברביעית ועוד קשה דהא ר״נ גופיה קאמר לקמן בשמעתין דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין כששתה רביעית [11] ש״מ דאסור ומיהו הניא איכא לאוקומא כגון דלא רמא ביה מיא והכא דרמא ביה מיא [12] כר״א בברייתא (דף יג:) [13] (דתנן) התם ר״א אומר אם נתן לתוכו מיס כל שהוא פטור ורב נמי פסיק התם הלכה כר״א אבל מ״מ קשיא דלא הוי ליה למימר לא מעליא הא שמעתא כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דר״א התם ואפשר אע״פ שנתן בו מיס:

שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה. ולא יצא כיון שאינו יכול לדבר לפני המלך ולריך לחזור ולהתפלל וכן ההיא דברכות (דף כב:) שהיה מתפלל ונמצא טומאה כנגדו דמסיק כיון שחטא אע״פ שהתפלל תפלתו תועבה ולריך לחזור ולהתפלל וא״ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין טומאה ושיכור וע״כ לאו לכל מילי דמיין דהא שתוי אל יתפלל עד שיפיג יינו ואפי׳ ביין מזוג אל יתפלל ביותר מרביעית דאפי׳ ר״א דברייתא (דף יג:) לא שרי ביותר מרביעית ואפי׳ לענין הוראה כדאמרינן התם ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן כדאמ׳ בירושלמי דברכות דמפיק ליה מואכלת ושבעת וברכת ואפי׳ מדומדם ומיהו משום מי רגלים פשיטא דא״ל לחזור ולברך אפי׳ א״ת דמשוינן ברכות לתפלה בטומאה תניא ומי רגלים לא חמירי כמו טומאה דהא אמר בסוף פ׳ מי שמתו (ברכות דף כה.) לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו בודאן אבל בספקן לא גזרו בהו רבנן:

שכוון

מסורת הש״ס

(א) [כתובות י: מיר לח. ועי׳ תוס׳ מנחלרין מב. ד״ה העוסקים], ב) [במשלי פירש רש״י שאין זונות במקרא אלא אלא זה בלבד לבד דרשו כן], ג) [גי׳ ע״י דרבה בר שומנין], ד) [ל״ל מדיפתי], ה) ברכות לא. ע״ש בל״ל מרי בר בריה דרב הונא בריה דר׳ ירמיה בר אבא, ו) [לקמן עב.], ז) בס״א: דבטל רשותא, ח) [ל״ל דתניא],

תורה אור השלם

1. אִישׁ אֹהֵב חָכְמָה יְשַׂמַּח אָבִיו וְרֹעֶה זֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן: משלי כט ג

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה בטילו. ועוד דבהדיא אמר לעיל בפ׳ שני דלריך לבטל: (ב) רש״י ד״ה חמשה וכו׳ כדתנן במתני׳. נ״ב דף עב וע״ש בתוספות בד״ה ומודין: (ג) בא״ד דנכרי היא מהו וכו׳ ואם שכח וכו׳ דכל בעירובין להקל. נ״ב לקמן דף פ ע״א: (ד) ד״ה מ״ט וכו׳ נאה הס״ד ואמר כך מ״ש רועה זונות וכו׳ בידי הס״ד ואמ״כ מ״ה הונה כבודה וכו׳ ממנו הס״ד ואמ״כ מ״ש הדרי: (ה) תוס׳ ד״ה א״כ וכו׳ דהא תשמישתיה לחוד ומיהו:

גליון הש״ם

גמ׳ אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. עי׳ לקמן דף ע ע״א תוספו׳ ד״ה יוסף מהו שיבטל. ולקמן דף עב ע״א תוס׳ ד״ה ומודין: שם אמר ליה הדרי בי. בג״מ דף סה ע״א: שם שיכור אל יתפלל. עי׳ ברכות דף לא ע״א: תוס׳ ד״ה בטילו רשותייבו וכו׳ ועוד דבהדיא אמר. לעיל דף כו ע״ב:

מוסף רש״י

שתה רביעית יין אל יורה. כדכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת, וסמיך ליה ולהבדיל ולהורות, דמשמע דלענין הוראה נמי לא יתפה (נזיר לח.). שמועה זו נאה. אשגנה, דוו אינה נאה. לא אשגנה, וקיוב במקרא שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד (משלי כט ג).

מוסף תוספות

א. שיבטל השכן רשות ביתו אל החתן. ריטב״א. ב. [דף]במה הוא מחזיק, אם בביתו של חתן הרי אין לו בה כלום, ואם בביתו, הרי לא ביטל להם ביתו שלא יוכל לו לטלטל בתוכו, שהרי אף חמשה השרויים בחצר שביטלו רשותם לגבי חד אינם אסורים לטלטל בחצר, ואין אסורים אלא שלא להוציא ולהכניס מבתיהם לחצר אבל לטלטל בחצר מותרין. סס. ג. ויהיה דחוק לערב כדי שיהיה הכל מותר. סס. ד. דעתה הוא מחזיק ברשות שביטל. תוס׳ הלא״ש. ה. לתפילה מי בעי

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ עירובין הלכה יב טוש״ע א״ח סי׳ שפב סעיף יא יב:

סז ג טוש״ע שם סעיף טז:

יז ד מיי׳ פ״א מהלכות בית״מ מקדש הלכה ג סמג לאוין ס [שו״ע י״ד סימן רמב סעיף יג בהג״ה]

יח ה מיי׳ פ״ד מהל׳ תפלה הלכה יז סמג לאוין ס טוש״ע א״ח סי׳ קט סעי׳ ג [וכרב אלפס ברכות פרק ה דף כו: וכרא״ש שם סימן ט]:

רבינו חננאל

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, וא׳ ליה דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום גורי, דמכרזינן בשביל שלא רצה להשכיר. וכי אכרזתא לדרדקי. אלא אמר רבא ניזיל חד מינייהו ויתקרב לההוא גוי ונישאל מיניה, ונותיב מידי בביתיה. דהוה ליה שכירו ולקיטו, ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. ואם יש לו חמשה שכירי ולקיטי, נותן אחד מהן ודיו, כי לא אמרו שכירו ולקיטו להחמיר אלא להקל. אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא. אמר רב יהודה אמר שמואל השותה רביעית אל יורה. אמר רב נחמן לאו מעליא הא שמעתא דאנא כמה לא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי. א״ל רבה והא כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה, שנאמר ורועה זונות יאבד הון ויאבד הונה של תורה, א״ל הדרי בי. אמר רב הונא שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו [תפלה שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו] תועבה. רבה בר שימעי ורב מנשיא בר ירמיה אמרי, לא נפטר אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרו. פתח חד ואמר המחזיק בנכסי גר מה יעשה ויתקיימו בידו, יקח מהן ספר תורה. ואפי׳

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום גרי דמכרזינן אכרזתא לדרדקי אלא אמר רבא אליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו אמר ליה אביי לרב יוסף היו שם חמשה שכירו וה׳ לקיטו מהו אמר ליה אם אמרו שכירו ולקיטו להקל יאמרו שכירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפי׳ לקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא אמר רב יהודה אמר שמואל דשתה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי האמר ר׳ אחא בר חנינא מאי דכתיב ורועה זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא השתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה אמר ליה אביי דמי שתוי והיכי דמי שיכור כי הא דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע לחבריה דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר יכול לדבר לפני המלך פתח תורה אמר רב ששת אפילו מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ההוא מבואה דהוה דייר ביה לחמן בר ריסתק

וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו